

JAG
VILL
VETA

HALUAN TIETÄÄ

MITÄ OIKEUDENKÄYNNISSÄ TAPAHTUU?

www.jagvillveta.se

Mikä oikeudenkäynti on?	6
Tie oikeuden eteen	7
Onko oikeudenkäyntiin tultava paikalle?	8
Keitä oikeudenkäyntiin osallistuu?	9
Saako kuka tahansa seurata oikeudenkäyntiä?	11
Jos pelkää syytettyä	11
Korvaukset	12
Apua ja tukea oikeudenkäynnin aikana	14
Todistajatuki	14
Tukihenkilö	14
Asianomistajan avustaja	15
Lasten erityisedustaja	15
Missä kukakin istuu oikeudessa?	16
Miten oikeudenkäynti etenee?	18

Oikeudenkäynti alkaa	19
Asianomistajan kuuleminen	20
Oikeudenkäynti jatkuu	22
Loppulausunnot	25
Oikeudenkäynnistä maksettavat korvaukset	25
Oikeudenkäynnin päättyminen	26
Jos tuomio julistetaan välittömästi	26
Jos tuomio julistetaan myöhemmin	27
Kirjallinen tuomio	27
Mitä sitten tapahtuu?	28
Lisätietoja?	29

SISÄLLYS

Kutsu oikeudenkäyntiin voi jännittää ja hermostuttaa, varsinkin jos ei ole koskaan ennen käynyt oikeudessa. Silloin tilannetta voi helpottaa, jos tietää, mitä ennen oikeudenkäyntiä sekä sen aikana ja jälkeen tapahtuu.

Tämä esite kertoo oikeudenkäynnistä ja on tarkoitettu tueksi siihen valmistautumista varten. Esitteessä kuvataan oikeudenkäynnin eri vaiheita ja siihen osallistuviin kohdistuvia odotuksia.

Lisätietoa oikeudenkäynnin etenemisestä on verkkosivustossa **www.rattegangsskolan.se**. Siellä on nähtävänä myös oikeudenkäynnistä kertova video, jolla eri henkilöt kertovat oikeudenkäynnistä omien tehtäviensä kannalta.

Rikoksen uhriksi joutuminen voi olla vaikea kokemus. Lisätietoa tarjolla olevasta tuesta ja lasten oikeuksista on osoitteessa **www.jagvillveta.se**.

MIKÄ TÄMÄN ESITTEEN TARKOITUS ON?

SYYTETTY

Henkilö, jonka epäillään tehneen oikeudenkäynnissä käsiteltävän rikoksen.

OIKEUS TUTKII SYYTEEN

Oikeus päättää, onko syytetty tuomittava epäillystä rikoksesta vai ei.

PÄÄKÄSITTELY

Varsinainen oikeudenistunto.

MIKÄ OIKEUDEN- KÄYNTI ON?

Oikeudenkäynti on tuomioistuimessa pidettävä tapaaminen, jossa päätetään, tuomitaanko syytetty epäillystä rikoksesta vai ei. Tuomioistuin siis tutkii syytteen. Jos syytetty on tuomarien mielestä syyllistynyt rikokseen, he päättävät myös syytetyn saamasta rangaistuksesta.

Ruotsissa on kolmen eri oikeusasteen rikostuomioistuimia eli rikosasioita käsitteleviä ja niissä tuomioita antavia tuomioistuimia:

käräjäoikeus

hovioikeus

korkein oikeus.

Tässä esitteessä käsitellään oikeudenkäyntiä käräjäoikeudessa eli siinä tuomioistuimessa, joka ensimmäiseksi tekee ratkaisun rikosasiassa. Hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa asioita käsitellään vain, jos käräjäoikeuden antamasta tuomiosta valitetaan.

Oikeudenkäyntiä voidaan kutsua myös pääkäsitteeksi. Rikosjutun osalliset, kuten todistajat ja rikoksen uhrit, kutsutaan oikeudenkäyntiin kertomaan sen kohteena olevasta tapahtumasta.

TIE OIKEUDEN ETEEN

Rikoksen uhri (asianomistaja) tai sen todistajaksi joutunut voidaan kutsua oikeudenkäyntiin. Heille lähetetään kotiin kirje, jossa heidät kutsutaan oikeuteen, ja kutsua on noudatettava. Kaikkien oikeuteen kutsuttujen on kerrottava oikeudelle rikoksesta.

Ennen oikeudenkäyntiä poliisi on suorittanut esitutkinnan. Jos rikoksen kohteena on ollut lapsi, esitutkintaa johtaa aina syyttäjä. Esitutkinnassa poliisi tai syyttäjä on kuulustellut rikoksesta epäiltyä. Useimmiten poliisi kuulee myös muita henkilöitä, joilla on tietoa rikoksesta – esimerkiksi asianomistajaa tai todistajia, jotka ovat nähneet tai kuulleet jotakin.

Esitutkinnan valmistuttua syyttäjän on päätettävä, syytetäänkö epäiltyä rikoksesta vai ei. Syyttäjä nostaa syytteen, jos hän on sitä mieltä,

että rikoksesta on olemassa riittävä näyttö oikeuden epäillyn tuomitsemista varten. Silloin edessä on oikeudenkäynti.

ASIANOMISTAJA

Rikoksen uhrin nimitys oikeudenkäynnissä.

ESITUTKINTA

Poliisin tekemä rikoksen tutkinta.

SYYTE

Syyttäjän oikeudelle tekemä esitys siitä, että henkilö tuomitaan rikoksesta.

SYYTTÄJÄ

Syyttäjän tehtävänä on todistaa, että syytetty on tehnyt rikoksen. Syyttäjä kuvailee rikosta ja esittää oikeudelle todisteita.

ONKO OIKEUDENKÄYNTIIN TULTAVA PAIKALLE?

Jos on kutsuttu oikeuteen, paikalle on tultava. Se on tärkeää, sillä käräjäoikeuden on kuultava kaikkien kertomukset, jotta se voi tehdä asiassa päätöksensä. Jos sairastuu tai ei muusta syystä voi tulla oikeudenkäyntiin, on otettava yhteyttä käräjäoikeuteen hyvissä ajoin ennen oikeudenkäyntiä. Käräjäoikeus arvioi, onko poissaololle hyväksyttävä syy vai ei.

Jos on poissa oikeudenkäynnistä ilmoittamatta asiasta etukäteen, voi joutua maksamaan niin sanotun uhkasakon. Sen summa on ilmoitettu kutsussa. Sama pätee, jos jää käsittelystä pois, mutta käräjäoikeus ei pidä poissaololle ilmoitettua syytä hyväksyttävänä. Jos jää saapumatta oikeuteen, poliisi voi tulla noutamaan. Käräjäoikeuden puhelinnumero on ilmoitettu kutsussa. Yhteystietoja voi myös hakea osoitteesta **www.domstol.se**.

KEITÄ OIKEUDENKÄYNTIIN OSALLISTUU?

Oikeudenkäynnin aikana istuntosalissa on monia henkilöitä. Yleensä paikalla ovat

tuomari ja lautamiehet
oikeuden kirjuri
syyttäjä
asianomistaja
syytetty.

Asianomistajalla on joskus tukenaan avustaja ja syytetyllä usein puolustusasianajaja. Lisäksi oikeudenkäyntiin voi osallistua todistajia, asian tuntijoita ja tulkkeja.

Asianomistajaa ja syytettyä kutsutaan jutun osapuoliksi.

TUOMARI JA LAUTAMIEHET ISTUVAT RIKOSASIOITA

Oikeudenkäynnissä on yleensä neljä tuomaria, joista yksi on ammattituomari ja kolme maallikkotuomaria eli lautamiestä. Oikeuden puheenjohtajana toimiva ammattituomari johtaa puhetta ja pitää yllä järjestystä salissa. Käsittelyn aikana lautamiehet ovat hiljaa, mutta päättävät sen jälkeen yhdessä puheenjohtajan kanssa, tuomitseeko käräjäoikeus syytetyn rikoksesta. Joskus puheenjohtaja ratkaisee asiat yksin.

KIRJURI KIRJAA TAPAHTUMAT YLÖS

Kirjuri kirjaa sen, mitä oikeudenkäynnissä tapahtuu, ja vastaa teknisistä laitteista, joilla kuuleminen tallennetaan.

SYYTTÄJÄN ON TODISTETTAVA, ETTÄ SYYTETTY ON TEHNYT RIKOKSEN

Syyttäjän tehtävänä on todistaa, että syytetty on tehnyt rikoksen. Syyttäjän on kuvattava rikos oikeudelle ja esitettävä sitä koskevat todisteet.

ASIANOMISTAJA ON RIKOKSEN UHRI

Rikoksen uhria nimitetään asianomistajaksi.

SYYTETTYÄ EPÄILLÄÄN RIKOKSESTA

Henkilö, jonka epäillään tehneen oikeudenkäynnissä käsiteltävän rikoksen.

ASIANOMISTAJAN AVUSTAJA ON TUKENA

Vakavan rikoksen uhri voi saada tuekseen ja avukseen lainoppineen, jota kutsutaan asianomistajan avustajaksi.

PUOLUSTUSASIANAJAJA AUTTAA SYYTETTYÄ

Syytetyllä voi olla tukenaan asianajaja, joka auttaa syytettyä esittämään oman näkemyksensä tapahtumista. Häntä kutsutaan puolustusasianajajaksi tai vain puolustajaksi.

MUITAKIN HENKILÖITÄ VOI OSALLISTUA OIKEUDENKÄYNTIIN

Oikeudenkäyntiin voi osallistua henkilöitä, jotka auttavat selventämään kuvaa tapahtuneesta. He voivat olla todistajia, jotka ovat nähneet tai kuulleet tapahtumat. Todistajien on kerrottava oikeudelle näkemästään tai kuulemastaan ja vastattava sekä syyttäjän että puolustusasianajajan kysymyksiin.

Joskus oikeudessa kuullaan todistajina myös asiantuntijoita. He voivat edustaa eri aloja; esimerkiksi lääkäri voi kertoa rikoksen uhrin vammoista. Jos joku henkilöistä ei osaa ruotsia, paikalla voi olla myös tulkki.

SAAKO KUKA TAHANSA SEURATA OIKEUDENKÄYNTIÄ?

Oikeudenkäynnit ovat tavallisesti julkisia, eli kuka tahansa voi tulla istuntosaliin seuraamaan oikeudenkäyntiä. Jos oikeudenkäynnissä käsitellään erityisen arkaluontoisia tapahtumia tai jos kuultava on alle 15-vuotias, käräjäoikeus voi päättää, että vain tietyt henkilöt saavat jäädä istuntosaliin. Tällöin oikeudenkäynti pidetään "suljetuin ovin". Oikeudenkäyntiä seuraavia henkilöitä kutsutaan yleisöksi.

JOS PELKÄÄ SYYTETTYÄ

Jos asianomistaja tai todistaja pelkää syytetyn kohtaamista, hän voi odottaa käsittelyn alkamista erillisessä odotustilassa. Jos tapahtuneesta kertominen tuntuu vaikealta syytetyn ollessa paikalla istuntosalissa, käräjäoikeus voi päättää, että syytetty poistetaan salista kuulemisen ajaksi. Tällöin hän seuraa kuulemista kaiuttimen kautta eli etäyhteydessä.

Jos ei uskalla kertoa kaikkea tapahtuneesta silloin, kun syytetty on paikalla istuntosalissa, on otettava yhteyttä käräjäoikeuteen hyvissä ajoin ja kerrottava ongelmasta.

JULKINEN OIKEUDENKÄYNTI

Oikeudenkäynti, jota kuka tahansa voi tulla seuraamaan istuntosaliin.

SALAINEN OIKEUDENKÄYNTI

Päätös siitä, että vain tietyt henkilöt saavat olla läsnä istuntosalissa.

KORVAUKSET

Rikoksen uhri voi saada kolmentyyppisiä korvauksia:

vahingonkorvaus
vakuutuskorvaus
rikosvahingonkorvaus.

Tässä osiossa kerrotaan, mitä eri korvaukset ovat ja kuka ne maksaa.

VAHINGONKORVAUS

Rikoksen uhrilla eli asianomistajalle voi olla oikeus vahingonkorvaukseen. Vahingonkorvausta asianomistajalle maksaa rikoksesta tuomittu. Saadakseen vahingonkorvausta asianomistajan on vaadittava sitä viimeistään oikeudenkäynnissä. Syyttäjä kertoo asiano-

mistajalle, kuinka suurta vahingonkorvausta voi vaatia. Syyttäjän on myös esitettävä vahingonkorvausvaatimus oikeudenkäynnin aikana, jos asianomistaja niin haluaa. Jos rikoksen uhrilla on apunaan asianomistajan avustaja, avustaja vaatii vahingonkorvausta.

KRUUNUNVOUTI VOI AUTTAA VAHINGONKORVAUKSEN PERIMISESSÄ

Jos tuomioistuin tuomitsee maksettavaksi vahingonkorvausta, se lähettää päätöksestä kopion kruununvoudinvirastoon (Kronofogden). Sieltä lähetetään asianomistajalle kirje, jossa tiedustellaan, haluaako asianomistaja apua vahingonkorvauksen perimisessä. Jos apu on tervetullutta, kruununvoudinvirastoon on lähetettävä täytetty lomake. Virasto selvittää, pystyykö tuomittu maksamaan vahingonkorvauksen. Jos ei pysty, kruununvoudinvirasto huolehtii korvauksen maksamisesta. Kruununvoudinviraston avuntarjouk-

seen kannattaa ehdottomasti suostua, jotta voi saada rikosvahingonkorvausta rikosuhriviranomaiselta (Brottsoffermyndigheten).

Kruununvoudinviraston apu on lähes aina maksutonta. Jos yhteydenottoa kruununvoudinvirastosta ei kuulu, sinne voi soittaa itse (puhelinnumero 0771-73 73 00).

VAKUUTUSKORVAUS

Jos rikoksesta tuomittu ei pysty maksamaan vahingonkorvausta, asianomistajalla voi olla oikeus saada korvausta vakuutuksesta. Tätä kutsutaan vakuutuskorvaukseksi, ja asianomistaja voi hakea sitä omasta vakuutusyhtiöstään.

RIKOSVAHINKOKORVAUS

Jos rikoksesta tuomittu ei pysty maksamaan vahingonkorvausta eikä korvausta voi saada myöskään vakuutuksesta, joissakin tapauksissa voi saada valtiolta niin sanottua rikosvahinko-

korvausta. Asianomistaja voi hakea korvausta rikosuhriviranomaiselta.

Lisätietoja korvauksesta on osoitteessa

www.brottsoffermyndigheten.se.

TODISTAJATUKI

Henkilö, joka vastaa todistajien kysymyksiin ja kertoo oikeudenkäynnistä.

APUA JA TUKEA OIKEUDENKÄYNNIN AIKANA

TODISTAJATUKI

Todistaja tai rikoksen uhri voi saada tuekseen ja avukseen henkilön, joka vastaa kysymyksiin, kertoo oikeudenkäynnistä ja auttaa oikeuteen saapumisessa. Häntä kutsutaan todistajan tukihenkilöksi tai todistajatueksi. Kaikki todistajien tukihenkilöt on koulutettu tehtävänsä, joten he osaavat asiansa hyvin. He ovat myös allekirjoittaneet vaitiolositoumuksen eli luvanneet, etteivät puhu muille siitä, mitä todistaja tai rikoksen uhri on heille kertonut. Todistajatuki voi vastata monenlaisiin kysymyksiin ja kuvailla oikeudenkäynnin etenemistä. Siitä puhuminen sen sijaan

on kiellettyä, mitä asianomistajan tai todistajan pitäisi sanoa oikeudenkäynnissä.

Useimmissa käräjäoikeuksissa on asianomistajien ja todistajien käyttöön tarkoitettu odotushuone. Niitä kutsutaan todistajatukihuoneiksi, ja niissä voi istua odottamassa vuoroaan tapaamatta muita oikeudenkäyntiin osallistuvia henkilöitä.

TUKIHENKILÖ

Asianomistaja voi ottaa oikeudenkäyntiin mukaansa jonkun tutun – vaikkapa perheenjäsenen tai ystävän. Mukana olevaa henkilöä kutsutaan tukihenkilöksi. Tukihenkilön läsnäolo voi lisätä turvallisuuden tunnetta ja vähentää hermostuneisuutta. Tukihenkilö voi olla myös sosiaalityöntekijä tai jonkin järjestön edustaja.

Tukihenkilö ei saa puhua oikeudenkäynnin aikana mitään, hänen tehtävänsä on vain olla paikalla asianomistajan tukena. Tukihenkilölle ei makseta korvausta käräjäoikeuteen tulemisesta.

ASIANOMISTAJAN AVUSTAJA

Asianomistajalla on tietyissä rikoksissa oikeus saada lainopillista apua. Tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi seksuaalirikokset ja pahoinpitelyt. Auttajaa kutsutaan asianomistajan avustajaksi. Hänen tehtävänsä on tukea ja neuvoa asianomistajaa poliisin suorittaman esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana.

Avustaja on useimmiten asianajaja, joka tarjoaa apuaan asianomistajalle ilmaiseksi. Asianomistaja voi halutessaan saada avustajan jo silloin, kun poliisi alkaa tutkia rikosta. Jos asianomistaja haluaa avustajan, hänen on kerrottava siitä poliisille, syyttäjälle tai käräjäoikeudelle.

LASTEN ERITYISEDUSTAJA

Alle 18-vuotiaat voivat saada apua oikeudenkäynnissä ja usein sitä tarvitsevatkin. Heitä auttaa useimmiten asianomistajan avustaja. Jos rikoksesta on epäiltynä lapsen huoltaja (tavallisesti hänen vanhempansa) tai jos epäilty on lapsen vanhemmille läheinen henkilö, lapsi voi saada erityisedustajan.

Erityisedustaja auttaa lasta puolustamaan ja vaatimaan oikeuksiaan esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana. Lasten erityisedustaja voi esimerkiksi arvioida, onko lääkärin tutkittava lapsi, toimia lapsen saattajana poliisikuulustelussa ja auttaa lasta vaatimaan vahingonkorvausta oikeudenkäynnissä.

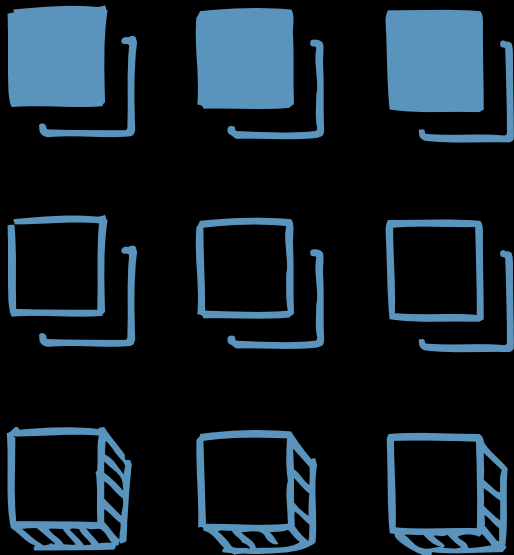
Erityisedustaja voi olla asianajaja, juristi tai muu tehtävään sopiva, kokenut henkilö.

LAPSI

Jokainen, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta.

HUOLTAJA

Henkilö, joka päättää lapsen asioista eli on hänestä oikeudellisessa vastuussa. Yleensä huoltajia ovat lapsen vanhemmat tai toinen heistä.

MISSÄ KUKAKIN ISTUU OIKEUDESSA?

Oikeussalit muistuttavat yleensä toinen toistaan, ja oikeudenkäyntiin osallistuvat istuvat niissä samoilla paikoilla. Kuvasta ilmenee, kuka istuntosalissa istuu missäkin sekä miten kalusteet ja tekniset välineet yleensä on sijoitettu tilaan.

Istuntosali

Syyttäjän pöytä
(vasemmalta
oikealle):
Asianomistajan
avustaja

Todistajan
pöytä:

Mahdollinen yleisö

Tuomarin pöytä
(vasemmalta
oikealle):
Lautamies
Lautamies
Oikeuden
puheenjohtaja
Oikeuden kirjuri
Lautamies

Puolustajan pöytä
(vasemmalta oikealle):
Puolustusasianajaja
Syytetty

PÄÄKÄSITTELY

Oikeudenkäyntiä voidaan kutsua myös pääkäsitte-lyksi.

ESTEELLISYYS

Esteellisyys eli "jääviys" tarkoittaa sitä, että syyttäjä tai joku tuomareista saattaisi olla puolueellinen, esimerkiksi jonkun asianosaisen sukulainen.

MITEN OIKEUDENKÄYNTI ETENEE?

Seuraavassa kerrotaan sitä, miten oikeudenkäynti kärjäoikeudessa eteen – oikeuteen saapumisesta oikeudenkäynnin päättymiseen.

KÄRÄJÄOIKEUTEEN SAAPUMINEN

Kärjäoikeuden sisääntuloaulassa on nähtävänä tieto siitä, missä istuntosalissa oikeudenkäynti pidetään. Vastaanotossa ei tarvitse erikseen ilmoittautua, vaan voi vain mennä odotustilaan odottamaan, kunnes kaiuttimien kautta ilmoitetaan oikeudenkäynnin alkamisesta. Todistajat saavat joskus saapua kärjäoikeuteen muuna aikana kuin oikeudenkäynnin alkaessa. Saapumisaika ilmoitetaan kutsussa.

Oikeudenkäynnin aluksi puheenjohtaja tar-

kistaa, että kaikki oikeudenkäyntiin kutsutut ovat saapuneet paikalle. Joskus henkilöitä kuullaan puhelimen tai videoyhteyden välityksellä, eikä kuultavan tarvitse tällöin saapua paikalle. Kärjäoikeuden lähettämässä kutsussa kerrotaan, jos istuntoon pitäisi osallistua puhelin- tai videoyhteydessä.

Kun kaikki ovat paikalla salissa, puheenjohtaja tiedustelee, onko pääkäsitteilyn aloittamiselle jonkun mielestä esteitä. Useimmiten esteitä ei ole, ja oikeudenkäynti voidaan aloittaa.

VOIKO OIKEUDENKÄYNTIÄ LYKÄTÄ?

Jos joku kutsutuista ei saavu paikalle oikeudenkäyntiin, sitä voidaan lykätä. Oikeudenkäynti siirretään tällöin toiselle päivälle, johon lähetetään uusi kutsu. Oikeudenkäyntiä voidaan lykätä myös, jos on olemassa esteellisyyden vaara.

OIKEUDENKÄYNTI ALKAA

Oikeudenkäynnin aluksi puheenjohtaja pyytää syyttäjää lukemaan käräjäoikeuteen toimitetun haastehakemuksen. Syyttäjä vaatii, että syytetty on tuomittava kuvattavista rikoksista. Jos asianomistaja haluaa vahingonkorvausta, syyttäjä, asianomistajan edustaja tai asianomistaja itse kertoo, kuinka suurta korvausta haetaan.

Sen jälkeen puheenjohtaja kysyy, tunnustaako vai kiistääkö syytetty rikoksen. Puheenjohtaja kysyy myös, suostuuko syytetty maksamaan vahingonkorvausta, jos hänet tuomitaan rikoksesta. Syytetty myöntää tai kiistää vahingonkorvausvastuunsa. Sen jälkeen puheenjohtaja tiedustelee, onko syytetyllä jotakin sanottavaa asianomistajan vaatiman vahingonkorvauksen määrästä.

Seuraavaksi syyttäjä esittelee asian tarkasti avauspuheenvuorossaan Hän kuvailee yksityiskohtaisesti rikosta ja sitä, miten se hänen uskoakseen on tehty. Samalla syyttäjä kertoo, mitä todisteita on siitä, että syytetty on syyllistynyt rikokseen. Joskus syyttäjä voi lukea ääneen kirjallisia todisteita, esimerkiksi lääkirintodistuksen, jossa kuvataan uhrin vammoja. Syyttäjän avauspuheenvuoron jälkeen puolustusasianajaja yleensä kommentoi syyttäjän kertomusta.

HAASTEHAKEMUS

Haastehakemus on kuvaus rikoksesta, johon syytetty syyttäjän mielestä on syyllistynyt.

VAATIA

Esittää vaatimuksia.

KIISTÄÄ

Vastustaa tai olla eri mieltä.

ASIAN TARKEMPI ESITTELY

Syyttäjä kuvailee avauspuheenvuorossaan yksityiskohtaisesti rikosta ja sitä, miten se hänen nähdäkseen on tehty.

ASIANOMISTAJAN KUULEMINEN

Sitten on asianomistajan kuulemisen vuoro. Asianomistajan on kerrottava tapahtuneesta ja kokemastaan. Asianomistaja istuu kuulemisen aikana paikallaan syyttäjän vieressä. Kuuleminen tallennetaan sekä ääni- että kuvatallenteena, mutta tallennetta ei koskaan käytetä tuomioistuimen ulkopuolella.

KUULTAVANA OLEMINEN VOI OLLA EPÄ- MIELLYTTÄVÄÄ

Asianomistajan kuuleminen voi olla hyvin yksityiskohtainen. Se on usein välttämätöntä, jotta syyttäjä voi osoittaa, että on tapahtunut rikos. Puheenjohtajan varmistaa, että syyttäjä, puolustusasianajaja ja asianomistajan edustaja esittävät vain rikokseen liittyviä kysymyksiä. Jos ei osaa tai halua vastata johonkin kysymykseen tai ei muista, mitä on tapahtunut, sen voi aivan hyvin sanoa puheenjohtajalle. Jos tilanne käy

liian epämiellyttäväksi, puheenjohtajalta voi pyytää taukoa.

MITÄ ENNEN KUULEMISTA TAPAHTUU?

Rikoksesta kertovien on ennen kuulemista monesti annettava todistajanvakuutus. Siinä luvataan kertoa asiasta kaikki totuus salaa-matta siitä tai lisäämättä siihen mitään. Asianomistajan ei tarvitse antaa todistajavakuutusta, ja puheenjohtaja yleensä toteaa tämän ennen kuulemista. Vaikka asianomistajan ei tarvitsekaan antaa vakuutusta, hänen on silti aina puhuttava totta. Puheenjohtaja toteaa myös, että syyttäjä on toivonut asianomistajan kuulemista. Tämän jälkeen syyttäjä voi aloittaa kuulemisen.

SYYTTÄJÄ ESITTÄÄ KYSYMYKSIÄ

Syyttäjä pyytää asianomistajaa yleensä kertomaan tapahtuneesta omin sanoin. Sen jälkeen

syöttäjä esittää kysymyksiä. Syyttäjän kysymysten tarkoituksena on saada rikoksesta niin paljon tietoa kuin mahdollista.

ASIANOMISTAJA SAA KÄYTTÄÄ MUISTIINPANOJA

Asianomistajalla saa olla tukenaan lyhyitä muistiinpanoja, kuten tapahtuneeseen liittyviä tukisanoja tai tärkeitä päivämääriä. Oikeudenkäynnissä ei kuitenkaan saa lukea valmiiksi kirjoitettua kertomusta, ja tuomarit voivat pyytää saada nähdä muistiinpanot varmistaakseen, ettei asianomistaja lue kertomustaan paperista.

PUOLUSTAJAKIN ESITTÄÄ KYSYMYKSIÄ

Seuraavaksi puolustusasianajaja tai syytetty voivat esittää asianomistajalle kysymyksiä. Heidän esittämänsä kysymykset ovat samantapaisia kuin syyttäjän kysymykset, mutta niiden

tarkoitus on toinen. Puolustusasianajajan tehtävänä on kyseenalaistaa syytetyn syyllistyminen rikokseen tai yrittää lieventää rikoksesta annettavaa tuomiota. Siksi asianomistajalta saataan kysyä uudelleen kysymyksiä, joihin hän jo vastasi. Se voi tuntua kuin olisi "suurennuslasin alla". Puolustusasianajaja toimii näin tarkistaakseen vielä kertaalleen, mitä asianomistaja on sanonut.

KUULEMINEN PÄÄTTYY

Lopuksi puheenjohtaja, asianomistajan avustaja ja syyttäjät voivat esittää vielä lisää kysymyksiä. Kun kaikki kysymykset on kysytty, puheenjohtaja päättää kuulemisen.

ANTAA TODISTAJAN- VAKUUTUS

Luvata puhua totta.

OIKEUDENKÄYNTI JATKUU

Jos asianomistaja ei halua jäädä oikeudenkäyntiin kuulemisen jälkeen, asiasta voi kertoa puheenjohtajalle. Voi kuitenkin olla hyödyllistä jäädä seuraamaan oikeudenkäyntiä kokonaisuudessaan, jotta tietää, mitä istunnossa oikein tapahtuu. Se voi helpottaa kokemuksen työstämistä ja tuomion ymmärtämistä. Joskus läsnäoloa vaaditaan, jotta voi vastata kysymyksiin vielä oikeudenkäynnin lopussakin.

Asianomistajan kuulemisen jälkeen kuullaan myös muita henkilöitä sen selventämiseksi, mitä oikein tapahtui ja kuka teki mitään.

SYYTETYN KUULEMINEN

Syytetyn kuuleminen etenee suurin piirtein samalla tavalla kuin asianomistajankin. Erona on se, että kuulemisen aloittaa puheenjohtaja, joka pyytää syytettyä kertomaan oman näkemysensä tapahtuneesta. Puheenjohtaja voi

myös esittää kysymyksiä. Sen jälkeen syyttäjä saa puheenvuoron, ja syyttäjän kysymysten jälkeen syytetty vastaa puolustajan kysymyksiin.

TODISTAJIEN KUULEMINEN

Syytetyn kuulemisen jälkeen on mahdollisten todistajien kuulemisen vuoro. Todistajat kutsutaan yksi kerrallaan istuntosaliin vastaamaan kysymyksiin.

Kun todistaja tulee istuntosaliin, hänen on mentävä tuomarien eteen. Aivan ensimmäiseksi todistaja antaa vakuutuksen eli lupaa puhua totta. Puheenjohtaja lukee vakuutuksen, ja todistajan on toistettava se perässä:

"Minä (tähän kohtaan todistaja sanoo oman nimensä) lupaan ja vakuutan kunnian ja omantunnon kautta, että kerron kaiken totuuden tässä asiassa mitään salaamatta, lisäämättä tai muuttamatta."

Vakuutuksen antaneen on puhuttava totta. Jos valehtelee, voi saada tuomion rikoksesta nimeltä perätön lausuma. Puheenjohtaja kertoo todistajalle, kuinka tärkeää on puhua totta ja kertoa kaikki, minkä asiasta tietää. Vakuutuksen antamisen jälkeen todistaja voi istuutua. Useimpien todistajien on pakko todistaa asiassa ja antaa todistajanvakuutus. Ennen kuin todistaja antaa vakuutuksensa, puheenjohtaja tarkistaa, ettei hän ole asianomistajan tai syytetyn lähisukulainen. Esimerkiksi silloin, jos todistaja on syytetyn lapsi, hänen ei tarvitse todistaa. Jos syytetyn lähisukulainen haluaa todistaa, hän ei saa antaa todistajanvakuutusta.

Tavallisesti todistajan kuulemista on pyytänyt syyttäjä, joten syyttäjä aloittaa kuulemisen. Jos kuulemista on pyytänyt syytetty, puolustaja esittää ensimmäiseksi kysymyksiä todistajalle.

ASiantuntijoiden kuuleminen

Asiantuntijoita kuullaan tavallisesti todistajien kuulemisen jälkeen.

PERÄTÖN LAUSUMA

Rikos, josta voidaan tuomita, jos valehtelee.

HENKILÖKOHTAISET OLOSUHTEET

Syytetyn olosuhteet ja elämäntilanne, esimerkiksi taloustilanne, joita käsitellään oikeudenkäynnissä.

KIRJALLISET TODISTEET

Asiaan voi liittyä erilaisia kirjallisia todisteita, kuten lääkärintodistuksia, tiliotteita tai kirjeitä, joita oikeudenkäynnissä esitetään. Kirjalliset todisteet esitellään ennen todistajien kuulemistä tai sen jälkeen.

SYYTETYN HENKILÖKOHTAISET OLOSUHTEET

Kaikkien kuulemisten sekä kirjallisten todisteiden esittämisen jälkeen oikeudenkäynnissä käsitellään syytetyn henkilökohtaisia olosuhteita. Käräjäoikeus haluaa selvittää niitä arvioidakseen, mihin rangaistukseen syytetty pitäisi tuomita, jos hänen katsotaan syyllistyneen rikokseen.

Tuomari kertoo, mitä käräjäoikeus tietää syytetyn taustasta. Hän kertoo esimerkiksi syytetyn koulutuksesta, työstä, perhesuhteista ja asuinoloista. Joskus on saatettu tehdä syytettyä

koskevia erityisiä tutkimuksia, joita ovat henkilöselvitys ja oikeuspsykiatrinen tutkimus, ja tuomari kertoo myös niistä. Tämän jälkeen syytetty saa kertoa taloustilanteestaan, kuten tuloistaan ja veloistaan. Taloustilanne on tärkeä siinä tapauksessa, että käräjäoikeus päättää tuomita syytetyn maksamaan sakkoa. Vahingonkorvauksiin syytetyn taloustilanne ei kuitenkaan vaikuta.

Joskus istuntosalissa on läsnä syytetyn vanhempia tai muita hänet hyvin tuntevia henkilöitä. He saavat toisinaan kertoa tietojaan syytetyn henkilökohtaisista olosuhteista.

LOPPULAUSUNNOT

Oikeudenkäynnin päätteeksi käsittely vedetään yhteen loppulausunnoissa.

Syyttäjä aloittaa, ja omassa loppulausunnossaan hän kertoo, mistä syytettyä syytetään, vetää asiaa yhteen sekä kertoo, mitä kuulemisten ja muun todistelun avulla on selvinnyt. Syyttäjän on myös esittävä rangaistusvaatimus eli kerrottava, millaisiin seuraamuksiin asiassa hänen mielestään pitäisi tuomita.

Asianomistajan avustajallakin on oikeus esittää yhteenveto vahingonkorvausta koskevista näkemyksistään.

Sen jälkeen on puolustusasianajajan loppulausunnon vuoro. Se on samankaltainen kuin syyttäjän loppulausunto, mutta lähtökohtana on syytetyn näkökulma.

Puolustajan loppulausunnon jälkeen puheenjohtaja kysyy, onko syytetyllä jotakin lisättävää. Sen jälkeen kaikki lausunnot on kuultu.

OIKEUDENKÄYNNISTÄ MAKSETTAVAT KORVAUKSET

Asianomistaja, syytetty tai todistaja voi saada korvausta kustannuksista, joita heille aiheutuu oikeudenkäynnistä. Esimerkiksi bussiliput oikeudenkäyntiin saapumista ja kotiin palamista varten voidaan korvata. Jos asuu kaukana käräjäoikeudesta, voi saada korvausta ruokailusta ja yöpymisestä oikeudenkäynnin yhteydessä.

Korvaus maksetaan käräjäoikeuden vastaanotosta. Käräjäoikeuden lähettämässä kutsussa kerrotaan myös, voiko korvausta pyytää etukäteen.

Oikeudenkäynnin päätteeksi puolustusasianajaja ja asianomistajan avustaja esittävät omat palkkiovaatimuksensa. Rikoksen uhri ei koskaan joudu maksamaan asianomistajan avustajan tai erityisedustajan palveluksista.

LOPPULAUSUNTO

Syyttäjän, puolustusasianajajan ja asianomistajan edustajan yhteenvedot oikeudenkäynnistä.

SEURAAMUS

Rangaistus, jota käräjäoikeus pitää sopivana, jos se katsoo syytetyn syylliseksi ja tuomitsee hänet rikoksesta. Seuraamuksia eli rangaistuksia ovat esimerkiksi vapaus- eli vankeusrangaistus, sakkorangaistus ja nuorisohoito.

HARKINTA

Tuomarit harkitsevat yhdessä kaikkea oikeudenkäynnissä esiin tullutta sekä tuomiotaan.

OIKEUDENKÄYNNIN PÄÄTTYMINEN

Oikeudenkäynti päättyy, kun puheenjohtaja julistaa pääkäsittelyn päättyneeksi. Sen jälkeen puheenjohtaja kertoo, milloin tuomio julistetaan. Se voidaan julistaa heti oikeudenkäynnin jälkeen tai myöhemmin. Ajankohdasta riippumatta tuomarit harkitsevat aina päätöstään ennen tuomion julistamista.

Harkinnassaan tuomarit käyvät läpi kaiken oikeudenkäynnissä esiin tulleen ja päättävät tuomiosta. Syytetty voidaan joko tuomita rikoksesta tai vapauttaa syytteestä. Jos syytetty vapautetaan, sanotaan, että syyte jäi näyttämättä toteen.

JOS TUOMIO JULISTETAAN VÄLITTÖMÄSTI

Joskus käräjäoikeus julistaa tuomion heti oikeudenkäynnin jälkeen. Silloin puheenjohtaja ilmoittaa tuomarien vetäytyvän harkitsemaan päätöstä. Heidän harkitessaan paikalla saavat olla vain tuomarit ja pääkäsittelyssä pöytäkirjaa pitänyt kirjuri. Muiden oikeudenkäyntiin osallistuneiden on poistuttava istuntosalista ja jäätävä odottamaan odotustilaan tai todistajatukihuoneeseen.

Tuomarien harkinnan valmistuttua osallistujat kutsutaan kaiuttimien välityksellä saliin. Tuomio julistetaan istuntosalissa siten, että puheenjohtaja kertoo, mihin ratkaisuun käräjäoikeus on päättänyt. Jos käräjäoikeus tuomitsee syytetyn rikoksesta, puheenjohtaja ilmoittaa käräjäoikeuden päätöksen, joka koskee seuraamuksia (rangaistusta) ja vahingonkorvauksia.

Sen jälkeen puheenjohtaja kertoo, millä perusteilla tuomarit päätyivät kyseiseen ratkaisuun. Lopuksi puheenjohtaja kertoo, miten tuomioon voi hakea muutosta eli miten siitä voi valittaa. Tuomion julistamisen jälkeen oikeudenkäynti päättyy, ja istuntosalista on poistuttava. Vaikka puheenjohtaja on julistanut tuomion suullisesti, kärjäoikeus antaa tuomion myös kirjallisessa muodossa.

JOS TUOMIO JULISTETAAN MYÖHEMMIN

Kärjäoikeus voi päättää julistaa tuomion myöhemmin. Tavallisesti se tapahtuu yhden tai kahden viikon kuluessa, ja tällöin kärjäoikeudesta voi tavallisesti tiedustella myös puhelimitse, millaiseen tuomioon oikeus päättyi.

KIRJALLINEN TUOMIO

Oikeudenkäynnin puheenjohtajana toiminut tuomari kirjoittaa tuomion. Tuomio lähetetään lähes aina automaattisesti ja maksutta syyte-tylle ja asianomistajalle kotiin. Jos tuomiota ei asianomistajana saa kotiin, sitä voi tiedustella kärjäoikeudesta. Todistajien ja muiden asiasta kiinnostuneiden on pyydettävä tuomiota erikseen ja maksettava sen kopiointikustannukset. Tuomion voi pyytää saada myös sähköpostitse, eikä se maksa mitään.

TUOMIO

Tuomioistuimen päätös, jossa esimerkiksi syytetty tuomitaan rikoksesta tai vapautetaan syytteistä.

JÄÄDÄ NÄYTTÄMÄTTÄ TOTEEN

Jos syyte jää näyttämättä toteen, syytettyä ei tuomita rikoksesta.

MITÄ SITTEN TAPAHTUU?

Tuomion julistamisen jälkeen syytetyllä ja asianomistajalla on kolme viikkoa aikaa valittaa tuomiosta. Jos valituksia ei tehdä, tuomio pysyy ennallaan.

JOS TUOMIOSTA VALITETAAN

Jos tuomiosta valitetaan eli siihen haetaan muutosta, pidetään uusi oikeudenkäynti hovioikeudessa. Useimmiten asianomistajan ja syytetyt ei tarvitse saapua hovioikeuden istuntoon, vaan siellä tarkastellaan käräjäoikeudessa tehtyjä tallenteita.

LISÄTIETOJA?

Jos haluat tietää lisää aiheesta tai kysyä jotakin, käytettävissä on paljon hyviä verkkosivuja.

Lisätietoja oikeudenkäynnistä:

Ruotsin tuomioistuinten sivusto www.domstol.se

Poliisin sivusto www.polisen.se

Rikosuhripäivystyksen sivusto www.boj.se

Rättegångsskolan-sivusto

www.rattegangsskolan.se

Lisätietoja korvauksista:

Rikosuhriviranomaisen sivusto

www.brottsoffermyndigheten.se

Kruunuvoudinviraston sivusto

www.kronofogden.se

Lisätietoja tuesta ja suojelusta rikoksen uhreille:

www.jagvillveta.se

MIKÄ RIKOSUHRIVIRANOMAINEN ON?

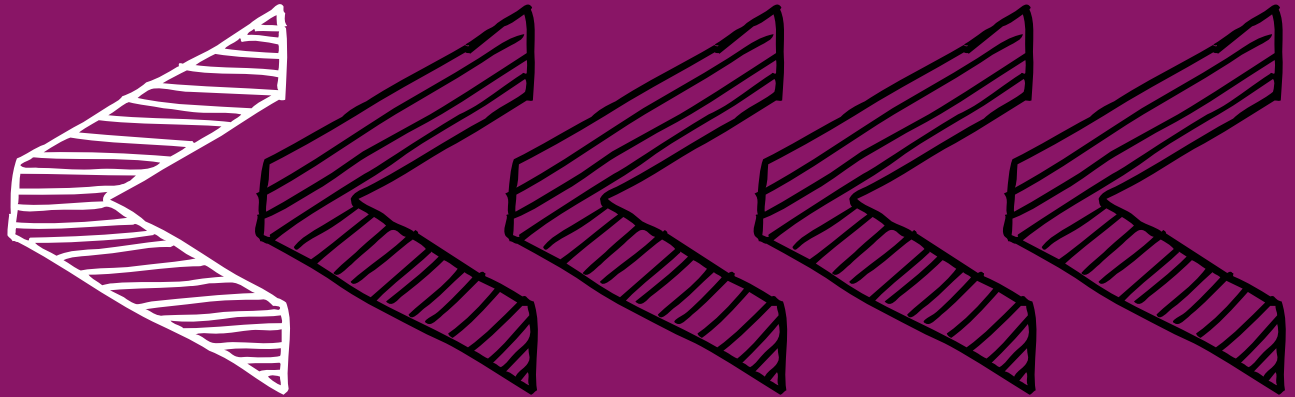
Rikosuhriviranomainen (Brottsoffermyndigheten) toimii kansallisesti kolmella vastuualueella:

rikosvahingonkorvaukset
rikoksen uhrien rahasto
tiedotuskeskus.

Sen yleisenä tavoitteena on edistää rikoksen uhrien oikeuksia sekä kiinnittää huomiota heidän tarpeisiinsa ja etuihinsa.

Osoitteessa **www.brottsoffermyndigheten.se** on saatavana monilla eri kielillä tietoa rikoksen uhrien oikeuksista ja oikeusprosessista. Siellä on myös paljon muiden viranomaisten ja järjestöjen yhteystietoja.

Rikosuhriviranomainen vastaa mielellään rikosten yhteydessä maksettavia korvauksia koskeviin kysymyksiin. Voit soittaa palvelunumeroon **090-70 82 00** ja puhua rikosvahinkoyksikön käsittelijän kanssa.

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

Box 470, 901 09 Uumaja

Puh. 090-70 82 00

registrator@brottsoffermyndigheten.se

www.brottsoffermyndigheten.se

www.rattegangsskolan.se